

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Posudek oponenta

Autor práce: Bc. Zdeněk Hartmann
Název práce: Spor o povahu kapitálu
Autor posudku: doc. Marek Skovajsa
Návrh klasifikace práce: *velmi dobře*

Základní charakteristika práce.

Bakalářská práce (BP) rozebírá tzv. spor dvou Cambridgí o povahu kapitálu, resp. první část sporu, která probíhala v 50. a 60. letech minulého století, a recepci, se kterou se tento spor, vedený převážně americkými a britskými nebo anglo-italskými ekonomy, setkal v české ekonomické vědě 60. let. Vliv stanovisek představených v průběhu sporu dvou Cambridgí na českou ekonomii a jejich využití pro vědecké i politické cíle autor sleduje na člancích vydaných v hlavním časopise československé ekonomické teorie, Politické ekonomii (PE). BP patří do oboru dějin ekonomie a dějin vědeckých idejí.

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Cílem BP je prokázat vliv sporu dvou Cambridgí na české ekonomické myšlení 60. let. Jako výzkumná otázka se klade: 1) zda a jaký vliv měl spor dvou Cambridgí v české ekonomii 60. let; 2) zda kritika neoklasické ekonomie přednesená v průběhu sporu neokeynesiánskými ekonomy z anglické Cambridge (Piero Sraffa, Joan Robinsonová, aj.) byla českými ekonomy využita k odmítnutí „buržoazní“ neoklasické ekonomie a naopak k rozvinutí vlastní marxistické ekonomické teorie. Cíle a otázka jsou formulovány zřetelně, závěry s nimi korespondují.

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženou metodu a postup řešení?

BP používá základní postupy odpovídající požadavkům a nárokům intelektuálních dějin. První částí je přehledem především sekundární literatury, druhá část je založená na interpretaci dokumentů (článků z PE).

Jsou jednotlivé části práce (zejm. teoretická a empirická) vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

U BP se dá spíše mluvit o přehledové části, v níž je shrnut průběh sporu dvou Cambridgí, a části analytické, která je věnována recepci angloamerické debaty na stránkách Politické ekonomie. U historického pojetí nelze použít obvyklý model BP, v němž jsou v teoretické části představeny teorie, z nichž se odvozují hypotézy, které jsou testovány v empirické části. Jinak by tomu mohlo být, kdyby autor sledoval recepci idejí z angloamerického prostředí v Československu 60. let za pomoci některé z odpovídajících sociologických teorií, např. podle příkladu zkoumání mezinárodního oběhu idejí v díle Pierra Bourdieuho.

Autor nevyužil možnosti dívat se na přenos idejí z cambridgeského sporu do české ekonomie jako na případ určitého sociálního procesu, např. mezinárodní difúze idejí, nebo institucionalizace a profesionalizace čs. ekonomie. Nevidím důvod autorovi vytýkat, že nakonec sešlo z využití edinburské školy sociologie vědy, naznačeného v projektu BP, ale je škoda, že analýzu nezakotvil v sociologických nebo aspoň v sociologicky informovaných historických analýzách přenosu idejí. Jako příklad potenciálně užitečného přístupu se dají uvést publikace k dějinám ekonomie ve 20. století od Rogera E. Backhouse.

Jsou argumentace a text práce vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

Text BP tvoří jednotný a logicky uspořádaný celek. Výklad náročných teoretických argumentů je jasný a srozumitelný, vzhledem k rozsahu problematiky kapitálu však nejde do větší hloubky.

OBSAH PRÁCE

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vhléd autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Přehledová část BP o pojetí kapitálu v různých školách teoretické ekonomie a o sporu dvou Cambridgí o povaze kapitálu je srozumitelná a dobře uspořádaná. Pojmy a argumenty různých autorů jsou shrnuty poměrně přesně a výstižně. Je však zjevné, že text se výrazně opírá o sekundární literaturu, zejména o práce Cohena a Cohena & Harcourta. Vlastní přínos autora je možné vidět v přehledném podání základních témat a debat v poměrně široce rozvětveném sporu o kapitál. Mnohá témata a argumenty jsou však jen naznačeny a výklad nepřináší nic, co by nebylo opakovaně zpracováno v zahraniční literatuře.

Hodnocení kvality empirické části práce (adekvátnost použitých metod a postupů vzhledem k cíli práce, správnost aplikace metod a postupů, prezentace a interpretace výsledků,...).

Analytická část práce ukazuje recepci stanovisek obou stran sporu o povahu kapitálu v české ekonomii 60. let. Není řečeno, jestli pro analýzu byly vybrány všechny relevantní články z PE, nebo jen některé, a podle jakého kritéria. Z každého článku jsou v textu práce představeny jeden nebo dva charakteristické argumenty, případně klíčová teze. Takový postup je přijatelný, ale přestává fungovat tehdy, když se takto podávají i názory jiných ekonomů prezentované a kritizované českými autory článků v PE (případ diskuse o polské ekonomii, s. 19). Rozbor stanovisek obsažených v člancích v PE opět nejde do větší hloubky. Je patrná určitá závislost na sérii přehledových článků o vývoji PE od Jiřího Řezníka.

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

Závěry analýzy článků vydaných v PE jsou jasné a přijatelné. Nepřinášejí nečekaná zjištění, spíše potvrzují závěry z literatury (Řezník, Doležalová). Diskuse a vysvětlení závěrů by mohly být podrobnější. Zůstává záhadou, proč čs. marxističtí ekonomové 60. let nevyužili příležitost nabídnutou vítězstvím (pro zjednodušení uznejme tento výklad) anglo-italské post-keynesiánské strany z britské Cambridge nad americkými neoklasickými ekonomy ve sporu

dvou Cambridgí k tomu, aby zavrhli pojmy a metody neoklasické ekonomie. Jedním ze sociologických vysvětlení tohoto výsledku je zájem na posílení vlastní profesní prestiže, kterému mohlo dobře sloužit osvojení si pokročilého matematického aparátu neoklasické ekonomie.

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Ačkoli se BP při svém úsporném formátování jeví jako krátká, celkem má přes 97 000 znaků, vlastní text bez seznamu literatury pak 77 000 znaků. Požadovaný rozsah tedy splňuje. Práce s literaturou, odkazy a seznam použitých titulů jsou zvládnuty na úrovni odpovídající BP.

U řady základních textů k diskusi o kapitálu nejsou citovány původní články, ale reeditované verze vydané v kompendiu Bliss, C., A. J. Cohen, & G. C. Harcourt (eds.). 2005. *Capital Theory I-III*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar. BP obsahuje mnoho odkazů typu Solow (2005) místo (1955), Champernowne (2005) místo (1953) atd., kde v roce 2005 neodpovídá roku prvního vydání. Správné by bylo vyhledat původní texty, většinou snadno dostupné v databázích, a odkazovat na ně.

U některých odkazů na zdroje by bylo potřeba uvést i číslo stránky, na které se daná tvrzení nebo fakta nacházejí.

Výklad je místy výrazně závislý na zdrojích, to ale je problém spíš obsahový než formální.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

BP využívá rozsáhlou a kvalitní akademickou literaturu, v přehledové části se opírá téměř výhradně o zahraniční publikace. O sporu dvou Cambridgí toho bylo napsáno mnoho, v práci je využita podstatná sekundární literatura. Jen publikací z posledních 15 let se s výjimkou slovníkových hesel v seznamu literatury objevuje málo. Část BP věnovaná časopisu *Politická ekonomie* pracuje s poměrně velkým souborem článků z tohoto časopisu.

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Jazyková a stylistická úroveň práce je velmi dobrá. Pár drobných jazykových chyb se najít dá, ale je jich málo.

Formátování je možná až příliš úsporné, ale přijatelné. Obsah by bylo lepší umístit na samostatnou stránku.

Další poznámky

Celkové hodnocení práce

BP zpracovává poměrně vyzrálým způsobem náročné téma z oblasti dějin ekonomické teorie a politické ekonomie. Přiblížení diskusí o kapitálu, jeho složení a měření, produkční funkci,

modelech růstu atd. v rámci sporu dvou Cambridgí je podáno s přehledem a srozumitelně. Analytickou přidanou hodnotu přináší zkoumání recepce sporu v českém časopise Politická ekonomie v 60. letech. Určitým nedostatkem práce je nevyužití možností, které pro uchopení tématu nabízí sociologie vědy a vědění a sociologicky poučená historie sociálních věd.

Otázky a náměty k obhajobě

1. Dalo by se ze závěrů Vaší BP vyvodit obecnější sociologické ponaučení týkající se přenosu idejí z jedné národní intelektuální komunity do jiné?
2. Spíše jen na okraj: v BP je zmíněno, že čs. ekonomové v 60. letech znali práce polských ekonomů Oskara Langeho, Michala Kaleckého a dalších. Jak hluboká byla tato znalost a jak silný vliv polští marxističtí ekonomové v Československu měli?

Datum: 13. 1. 2022

Podpis: